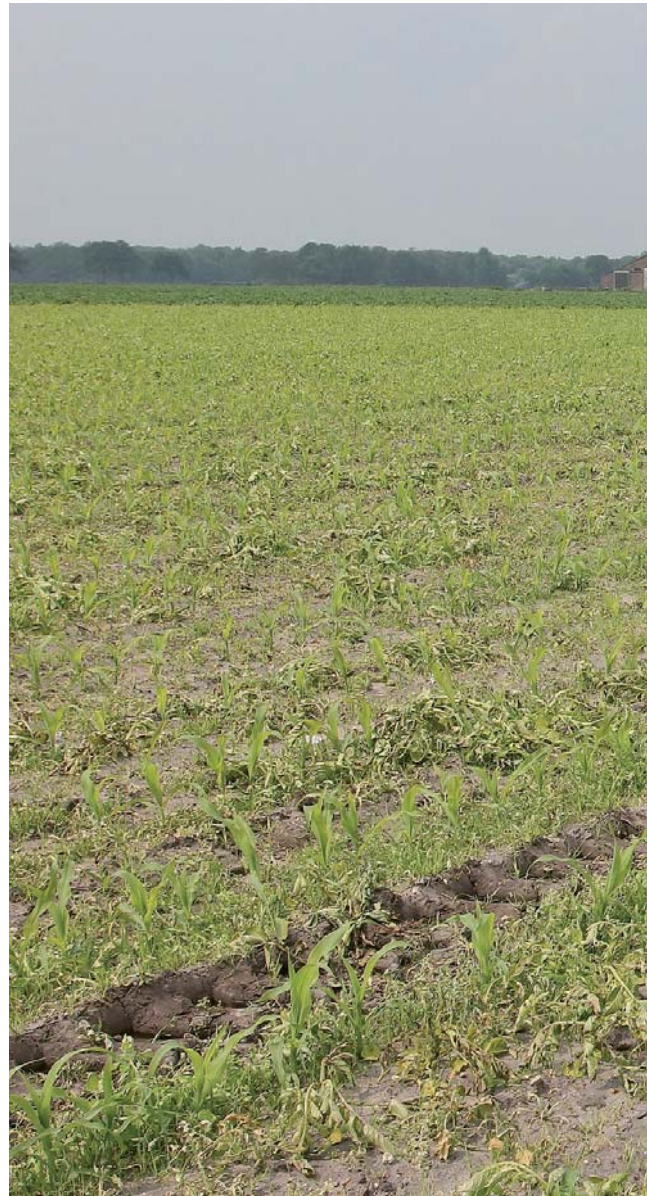

Tienus Berkepies
(links) en Freerk
Oudman bekijken het
demoveldje waarin
rietzwenkgras tussen
de maïs is gezaaid.

Akkerbouwer en melkveehouders
optimaliseren samenwerking

Samenwerken maakt flexibel

Schaalvergroting op agrarische bedrijven maakt de animo voor samenwerkingsverbanden tussen akkerbouw- en veehouderijbedrijven groter. Samenwerking kent veel voordelen, maar de beperkingen door de regelgeving zijn groot. Het praktijknetwerk Samen Sterk wil inzicht bieden in hoe voordelen te optimaliseren en belemmeringen te beperken.

In het praktijknetwerk Samen Sterk participeren akkerbouwer/pluimveehouder Tienus Berkepies en melkveehouders Henk Berkepies en de maatschap Warringa uit Nooitgedacht (DR). Zij willen samen een bouwplan opstellen om zo een uitgebalanceerde mineralenbalans te realiseren.

De agrarische ondernemers werken al sinds de jaren negentig samen in onder andere het gebruik van de grond van de drie bedrijven voor de aardappelteelt en het verbouwen van maïs. Bij de boeren rees echter steeds meer de vraag hoe deze win-winsituatie verder uit te bouwen, zodat er op het gebied van mineralenbenutting en teelten nog meer voordeel is te behalen en de partijen elkaar beter tegemoet kunnen komen. Ook willen ze bekijken welke mogelijkheden er zijn om de administratieve lasten van de samenwerking rond mestadministratie enz. te verlagen. Speciaal voor het netwerk heeft student Onno Flipse van CAH Dronten een computermodel geschreven, waarin rekening is gehouden met bouwplanplanning, bemestingstoestand, rotatieschema en de geschiktheid van de percelen voor bepaalde gewassen. Tevens wordt in het computerprogramma rekening

gehouden met de randvoorwaarden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de derogatie-eisen. Doel van het model is om het maken van een gezamenlijk bouwplan te vereenvoudigen en de agrariërs een stuk denkwerk uit handen te nemen en toch aan alle wensen te voldoen.

'Demosamenwerking'

In het netwerk Samen Sterk willen de boeren samen met DLV onderzoeken of optimalisatie in de samenwerking mogelijk is en of er meer uit de mineralenstromen op de bedrijven is te halen dan tot nu toe het geval is. „We hopen zoveel mogelijk gegevens hierover uit het computermodel te halen”, zegt Freerk Oudman, projectleider van DLV en begeleider van het praktijknetwerk. „We merken dat bij veel samenwerkingspartners de vraag naar zo'n model leeft. Het is dan ook de bedoeling dat dit project een soort 'demosamenwerking' wordt, waaraan andere bedrijven zich kunnen spiegelen.”

Als voorbeeld geeft de projectleider de casus van een akkerbouwer die grasland van een veehouder scheurt voor de pootaardappelteelt. Daardoor ontstaat veel mineralisatie van

stikstof, wat de aardappelen ten goede komt. De stikstofbenutting is optimaal, er is weinig sprake van verliezen. Dat is gunstig voor de akkerbouwer. Maar voor de veehouder ligt dat anders. Die wordt juist afgestraft op zijn mineralenbalans vanwege het stikstofverlies. Oudman: „Elk bedrijf is wat de mineralenbalans betreft een op zichzelf staand bedrijf. Terwijl de mineralenbalansen bij een samenwerkingsverband juist op één hoop zouden moeten worden gegooid. Het zou bijvoorbeeld ideaal zijn als er één gezamenlijke kringloopwijzer komt.” Er wordt nu samen met LTO gekeken welke mogelijkheden er zijn om een gezamenlijke kringloopwijzer te maken.

Boerenproeven

Binnen Samen Sterk worden drie 'boerenproeven' uitgevoerd, om te kijken hoe de samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders verder is te optimaliseren. Het gaat hier om innovatieve proeven rondom aaltjes en vanggewassen, bemesting en aardappelteelt. Een groot probleem dat bij samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders speelt, is de soort groenbemester na de maïsteelt. Veehouders zijn verplicht om na de maïsoogst

'Aaltjes zijn een groot probleem'

Akkerbouwer Tienus Berkepies (linksboven) ziet veel voordelen in de samenwerking tussen zijn akkerbouwbedrijf en de melkveehouderijbedrijven van zijn broer Henk Berkepies en de maatschap Warringa. Vooral op het gebied van vruchtwisseling is er winst te behalen. Waar de akkerbouwer wel tegenaan loopt, is de aaltjesproblematiek. Samenwerken is niet altijd gemakkelijk, zegt Berkepies. „Je stopt bijvoorbeeld grond in een gezamenlijke poule, het is geven en nemen. Dat is ook de reden dat samenwerken niet altijd lukt: je moet elkaar wel wat gunnen. Daarnaast loop je tegen knelpunten aan als administratie, bemestingsplannen, bouwplannen en vragen rondom kringloop, mineralen en groenbemesters. Wij werken al jaren heel goed met elkaar samen. We rekenen een keer per jaar af, er valt eigenlijk nooit een onvertogen woord.“ Berkepies teelt 65 hectare pootaardappelen. Dat wil hij doen op schoon land. „Het probleem van land waarop maïs heeft gestaan, is dat het gevoelig is voor aaltjes“, aldus de akkerbouwer. „Aaltjes zijn sowieso een probleem op zand-

dalgronden. Wat dat betreft mag de samenwerking niet ten koste gaan van de opbrengst van het gewas. Ik hoop daarom dat we in het project Samen Sterk een oplossing voor de aaltjesproblematiek vinden. Mogelijk door het vinden van een vanggewas dat niet-aaltjesvermeerderend werkt.“ Berkepies vindt wel dat maïsteelt een taak van de akkerbouwer kan zijn. „Je ziet steeds vaker dat de moderne veehouder zich bezighoudt met het melken en verzorgen van de koeien dan dat hij zich bezighoudt met de maïsteelt. Als hij de maïsteelt overlaat aan de akkerbouw, kan een mogelijk derogatieprobleem op zijn bedrijf gemakkelijker worden opgelost. Bovendien mag je ervan uitgaan dat een akkerbouwer de maïsteelt goed in de vingers heeft.“ De akkerbouwer is al jaren bezig met rijenbemesting en dit jaar ook met GPS. Hij is benieuwd naar de resultaten van de proeven. „Ik denk dat het netwerk veel voordeel kan opleveren. Samenwerking levert altijd een win-winsituatie op. Hoe verder je die kan uitbouwen, hoe groter je dat voordeel maakt.“

op zandgrond een vanggewas in te zaaien. Akkerbouwers zien liever helemaal geen vanggewas, omdat de meeste ervan aaltjesvermeerderend werken. Op een demoveld wordt bekeken wat vanggewassen doen in relatie tot de aaltjesproblematiek, het vangen van stikstof en het verbeteren van het organischstofgehalte van de bodem. Op dit moment is er geen vanggewas na de maïsteelt voorhanden dat niet-aaltjesvermeerderend werkt, zegt Ap van der Bas, adviseur van DLV en begeleider van de demo's. „Hoe meer planten je in de grond stopt, hoe een grotere voedingsbodem je voor aaltjes creëert. Bovendien valt het vaak niet mee om na de maïsoogst op tijd een vanggewas te zaaien, vanwege de weersomstandigheden. Daardoor profiteert de bodem niet optimaal van het organischstofgehalte en het vangen van stikstof.“

Rietzwenkgras

Op het eerste proefveldje is Italiaans raaigras tussen de maïs gezaaid. Een redelijk beproefde methode, met goede slagingskansen om het organischstofgehalte op peil te houden en stikstof af te vangen. De proef werkt echter

niet aaltjesverminderend, weet Van der Bas. In de tweede proef is rond het maïs zaaien ook rietzwenkgras ingezaaid. Dit is een gewas met een trage beginontwikkeling, dat in principe een lage concurrentie met maïs heeft (er moet wel een keer gespoten worden met herbiciden). Rietzwenkgras gaat zich pas ontwikkelen na de maïsoogst, zodat

het vanggewas in ieder geval kans van slagen heeft. Volgens Van der Bas is rietzwenkgras een mooi gewas voor de structuur van de grond, omdat het diep wortelt. Of het aaltjes vermeerderd en zo ja, welke, is niet bekend en wordt daarom gemeten. Voor het inzaaien en na het oogsten van de maïs zijn/worden er monsters genomen. ►

'Samen vuist maken richting politiek'

Melkveehouder Henk Berkepies hoopt dat met het netwerk Samen Sterk de samenwerking tussen de drie agrarische bedrijven verder wordt geoptimaliseerd. „Je hebt tegenstrijdige belangen, zowel in regelgeving als in bouwplannen. Dat maakt het wel eens moeilijk. We moeten met elkaar proberen een win-winsituatie te creëren.“

In het netwerk hoopt Berkepies een oplossing te vinden voor de problemen in regelgeving, waar de samenwerkingspartners nu nog tegenaan lopen. „Ik ben een echte kringloopman. Misschien is het mogelijk om binnen de drie bedrijven te schuiven met bijvoorbeeld mest. Het zou ideaal zijn om dat vanuit de kringloopgedachte te bekijken: door de meststromen rond te zetten in dezelfde cirkel. We moeten hierin proberen een vuist te maken naar de politiek.“

Volgens Berkepies zijn de hoge zandgronden van de Veenkoloniën gebaat bij wisselbouw. „Het is belangrijk om zo nu

en dan grasland te scheuren voor bijvoorbeeld aardappel- of maïsteelt. Als je jarenlang gras op dezelfde grond hebt, krijg je last van onkruid en kweek, omdat het land droogtegevoelig is. Anderzijds is het wel eens jammer om na enkele jaren het grasland weer te moeten scheuren voor de aardappelteelt. De humus die je opbouwt, ben je dan ook kwijt.“

Maïsteelt is een belangrijke teelt voor Berkepies. Hij heeft 12 hectare maïs en 30 hectare grasland. „Maïs past goed op deze grond. Ik haal 15 ton droge stof maïs van een hectare, tegen 10 ton droge stof van een hectare grasland.“ Als derogatiebedrijf kwam Berkepies dit jaar bijna klem te zitten met de nieuwe 70-30-eis. „Nu verbouwt mijn broer 2 hectare maïs voor mij. Als ik in april nog eens gras had moeten inzaaien, was daar niets van terechtgekomen. Ik melk met 100 koeien 17.500 liter per hectare. Dan heb je de hectares wel nodig!“

Van der Bas: „Stel je voor dat we wel een aaltjesvermeerdering meten, maar dat de voordelen van het vangen van stikstof en verbeteren van het organischestofgehalte vele malen groter zijn. Dan weten we in ieder geval dat rietzwamgras een mooi vanggewas kan zijn voor na de maïsteelt.“

GPS-rijenbemesting

De tweede demo betreft een bemestingsproef. Deze proef is vooral actueel voor de veehouderij, omdat de gebruiksnormen voor mest (derogatie, fosfaatkunstmest) elk jaar strenger worden en melkveehouders met minder mineralen toch een fatsoenlijk gewas van hun land moeten halen. Voor deze demo zijn twee proefvelden aangelegd. Op een helft is drijfmest volvelds aangebracht en op de andere helft is met drijfmest GPS-rijenbemesting toegepast, een relatief nieuwe techniek voor melkveehouders en nog niet veel toegepast.

Het volvelds bemeste perceel is opgedeeld in drie stukken. Een derde deel is bijbemest met

Physostart, een derde deel met iSeed en een derde deel is 25/5 bemest (N/P). Het GPS in de rij-perceel is eveneens voor een derde deel met Physostart en iSeed bemest en heeft geen fosfaatkunstmest gekregen (25/0). Van der Bas: „Interessant is om nu te bekijken wat de verschillen zijn.“

In de derde proef is een aardappelveld volvelds en met GPS in de rij bemest. Doel van deze proef is om er achter te komen of het niet beter is om de kleine hoeveelheid mineralen die gebruikt mag worden, in stroken te bemesten, zodat een ander gewas er in het tweede jaar nog meer van gaat profiteren, aldus Van der Bas.

„Maïs en aardappelen kun je bijvoorbeeld heel goed met GPS in dezelfde banen zaaien. Daar kun je in de teeltroulatie rekening mee houden. De moraal van het verhaal is om daar te bemesten waar de wortels zitten. Dat betekent dus dat je niet de hele grond hoeft te bemesten, maar alleen daar waar het nodig is. Op die manier kan een agrariër beter aan zijn mestnormen voldoen. Uiteindelijk kun je dit natuurlijk niet lang volhouden, omdat de grond tussen de rijen is verschaald en na

een kerende grondbewerking de grond weer gemengd wordt.“

Flexibiliteit

Omdat het netwerk in de beginfase zit, is het nog te vroeg om keiharde conclusies te trekken. Oudman en Van der Bas denken wel dat een akkerbouwer bijvoorbeeld heel goed maïs kan telen voor een melkveehouder, waardoor veehouders op hun bedrijf derogatie kunnen behouden. „Bovendien hebben akkerbouwers in de regel meer verstand van verbouwen van gewassen. Voor de akkerbouwer is het weer belangrijk schone grond te hebben. Door samen te werken ben je veel flexibeler in je bouwplan.“

Het is wel van essentieel belang om de belemmeringen die je tegen komt, op te lossen. Met de demo's en het computermodel hopen de agrariërs en begeleiders daar meer inzicht in te krijgen. Maar: niet alle knelpunten zijn zelf op te lossen. Oudman: „Neem het voorbeeld van de gezamenlijke kringloopwijzer. Het is aan de politiek om daar naar te kijken en met oplossingen te komen.“ ■

'Samenwerking optimaliseren'

Het is bijzonder krom dat je door samenwerking veel papieren rompslomp krijgt, vindt melkveehouder Gert Jan Warringa. Hij melkt 145 koeien op 120 hectare land. Zijn hoofddoel van deelname is ervaringen opdoen, om efficiënter te kunnen samenwerken in bijvoorbeeld mineralenbenutting, groenbemesters, afstemmen grondruil en het vereenvoudigen van de administratie.

Hij hoopt dat de uitkomsten uit het netwerk Samen Sterk uiteindelijk bij politiek Den Haag doordringen en dat het voor samenwerkingspartners gemakkelijker wordt gemaakt aan de regelgeving te voldoen.

De maatschap Warringa maakt gebruik van de uitzonderingsregeling voor derogatie. „Dat zorgt wel voor een extra lastige bouwplanplanning, dit jaar helemaal. We hebben 120 hectare land met natuurgrond, het liefst zouden we 30 procent maïs en 70 procent gras verbouwen. We zijn heel benieuwd naar de

resultaten van de proefopstelling van GPS in de rij-bemesting. Wat is de uiteindelijke meerwaarde voor maïs? Meer opbrengst, meer zetmeel?“

De wisselteelt levert vooral meerwaarde voor de maïsteelt en graslandvernieuwing. De samenwerking met akkerbouwer Berkepies heeft veel voordelen. „Na de aardappelooft kunnen wij in het najaar gras inzaaien, wat resulteert in een goede grasmat bij de eerste snede en graslandvernieuwing. Het nadeel is dat bij het scheuren van het gras veel stikstof vrij komt, die we niet voor ons eigen bedrijf kunnen inzetten. Een uitdaging van het netwerk is hoe hier op in te spelen.“

Warringa is benieuwd naar de uitkomsten van de proeven met de groenbemesters. „We zitten op arme grond. Het zou mooi zijn handvatten te krijgen om de grond optimaal te benutten bij een krappere mestnorm.“

